

Ledare, nr. 2, 2022

Hélène Edberg¹ & Jan Stockfors^{2*}¹Södertörns Högskola, Sverige & ²Sveriges landbruksuniversitet, Sverige

– Äntligen! säger nog de flesta lärare och studenter, är vi tillbaka på campus! Redan i sin ledare till förra numret av Högre utbildning konstaterade Ulrike Schnaas och Per-Anders Forstorp att undervisningen vid våra lärosäten vårterminen 2022 till största del ägde rum på campus igen. Det är härligt att återigen höra sorlet och se grupper av studenter inbegripna i uppsluppna samtal på universitetens öppna ytor eller se dem intensivt arbetande bakom grupprummens glasväggar. Men hur är det egentligen i den postpandemiska vardagen för lärare och forskare? Även om campusaktiviteten har ökat sedan Covid-19 härjade som mest så är fortfarande skillnaden slående mot situationen före pandemin. De flesta dagar är det glest med personal på plats och många möten hålls numera digitalt. Än är det nog för tidigt att se hur de senaste årens omställningar kommer att påverka oss som verkar inom högre utbildning på lång sikt. Däremot står det ganska klart att vi aktivt måste börja samtala om hur vi vill att våra högskolor, universitet och utbildningar ska utvecklas i efterdyningarna av pandemin. Omställningen när Covid bröt ut skedde snabbt och av tvång. Nu har vi möjlighet att dra lärdomar av våra erfarenheter och utveckla högre utbildning vidare. Vi hoppas att framtida texter i Högre utbildning kommer att avhandla frågor om hur vi ska förvalta de centrala värden i universitetstraditionen som vi håller högt, och samtidigt utveckla nya fruktbara idéer från sådant vi kunnat fokusera på under åren på de digitala plattformarna.

I innevarande nummer presenterar vi ytterligare en text som ansluter till de tidigare publicerade på temat ”Högre utbildning och coronapandemin”. Det är **Christel Borg med kollegor** som reflekterar över **”Problembaserat lärande i kombination med digitala verktyg för genomförande av sjuksköterskeutbildning under Covid-19 pandemin”**. Att genomföra en utbildning som till stor del bygger på praktiska moment, och som dessutom använder sig av problembaserat lärande, på distans innebär stora utmaningar. Med en studentgrupp som inte själva har valt att studera på distans så blir utmaningarna ännu större. Författarna pekar på att engagemanget hos studenter och lärare har varit en nyckel till att omläggningen till distansundervisning på sjuksköterskeprogrammet fungerat över förväntan. En annan viktig faktor till att omställningen fungerade bra var att det fanns digitala verktyg som möjliggjorde synkron kommunikation, liksom tillgången till teknisk support.

Konsten att hantera relationella konflikter och betydelsen av sådana förmågor för doktorander och unga forskares utveckling och socialisering in i framstående forskarmiljöer behandlas av **Eva Brodin** och **Thomas Sewerin** i artikeln **”‘This is no Eden.’ Three generations of researchers coping with team conflicts in an outstanding research environment”**. Tre generationer professorer, alla från en och samma framstående forskningsmiljö inom STEM (Science, Technology, Engineering and Mathematics), har reflekterat över hur de hanterat relationskonflikter i den tidiga karriären och hur sådana konflikter, kombinerat med handledarens ledarskap

*Författarkontakt: Jan Stockfors, e-post: Jan.Stockfors@slu.se

Artiklar och reflektioner är kollegialt granskade. Övriga bidragstyper granskas av redaktionen. Se <https://hogreutbildning.se> ISSN 2000-7558

©2022 Hélène Edberg & Jan Stockfors. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), allowing third parties to share their work (copy, distribute, transmit) and to adapt it, under the condition that the authors are given credit, that the work is not used for commercial purposes, and that in the event of reuse or distribution, the terms of this license are made clear.

Citation: Edberg, H. & Stockfors, J. (2022). «Ledare, nr. 2, 2022», Högre utbildning, 12(2), 123–125. <https://doi.org/10.23865/hu.v12.5264>

har påverkat såväl deras insocialisering i forskarvärlden som deras karriärutveckling och egna framtida handledarskap. Resultaten pekar på fyra olika konfliktundvikande strategier som unga doktorander utvecklat för att förhålla sig till de ständiga motsättningarna som finns bland de seniora forskarna, och för att undvika att hamna i konflikt med handledaren. Resultaten visar att konfliktundvikande strategier visserligen blir ett led i att utveckla självständighet men att de kan verka hämmande på inläringen. Forskarhandledning handlar inte bara om att handleda doktorandens forskningsarbete utan också om ett pedagogiskt ledarskap som tar ansvar för den akademiska miljö som doktoranden socialiseras in i.

Det här numret av Högre utbildning har en stor spännvidd när det gäller materialurvalet. **Eva Brodin** och **Anders Sonesson** presenterar i artikeln **"Forskning om svensk forskarutbildning år 2000–2020"** en detaljerad översikt över vad som har publicerats vetenskapligt om forskarutbildning i Sverige de senaste två decennierna. Författarna konstaterar bland annat att den geografiska spridningen bland forskarna är stor, med någon övervikt på kvinnliga forskare. Resultaten visar att forskningen följer utbildnings- och forskningspolitikens växlingar över tid. Sedan 2015 märks också en förskjutning i synen på forskarutbildningens syfte: Från att ha setts som en "utbildning" med vissa kvalitetskrav uppfattas forskarutbildningen i dag snarare som en arena för utveckling av samhällsnyttig forskning och samverkan. Doktorandernas karriärer betonas också mer i dag liksom icke-traditionella kunskapsmiljöer.

Två kvalitativa studier om lärarutbildning presenteras i detta nummer. Bägge belyser insocialisering av studenterna i det teoretiska tänkandet liksom i det akademiska språkbruket, för övrigt ett återkommande tema i undersökningar av landets lärarutbildningar. I **"Det är inte enbart att gå in i ett klassrum och lära ut något! Ämneslärarstudenters beskrivningar om utvecklandet av samhällskunskapsdidaktiskt kunnande på variationsteoretisk grund"** tar **Rebecka Florin Sädbom** från Jönköpings universitet upp studenters arbete med teoriutveckling. Blivande ämneslärare från två årskullar beskriver i reflektionstexter betydelsen av teoretiska perspektiv på lärararbetet. Resultaten visar att specifikt variationsteori kan bidra till att lärarstudenter lättare tar till sig betydelsen av teorier i den praktiska undervisningen.

På temat språkutveckling reflekterar tre lärare på från KTH, **Charlotte Hurdalbrink**, **Susanne Engström & Birgit Fahrman**, över vikten av att lägga särskilt fokus på språkutvecklande arbetsätt inom lärarutbildningen. I **"Kursändring – att få språket att bära genom högskoleutbildningen"** hämtas exempel på metoder från en kompletterande pedagogisk utbildning (KPU). Preliminära analyser visar att man fått goda resultat av att införa en seminarierie om språkutvecklande arbetssätt samt en integrerad språkstrimma i lärarutbildningen. Lärarstudenterna tycks utveckla sitt skrivande och känner sig mer inkluderade tack vare åtgärderna.

Studentaktiva undervisningsformer står ofta på önskelistan bland Högre utbildnings läsare, inte minst när det är kopplat till akademiskt skrivutvecklingsarbete. I artikeln **"Unfolding principles for student peer feedback: A comparative analysis across higher education contexts"** presenterar en grupp nordiska forskare (**Marianne Ellegaard m. fl.**) en kvalitativ undersökning av kamratresponsarbete i sex olika internationella STEM-miljöer. Resultaten visar att olika, lokala kulturer växer fram ur de, ursprungligen gemensamma, teoretiska perspektiven, vilket kan vara vägledande i pedagogiskt skrivutvecklingsarbete.

Med exempel från STEM-området, eller mer specifikt de naturvetenskapliga utbildningarna vid Lunds universitet, reflekterar **Susanne Pelger** över **"Progressionsplaner som stöd för lärande, undervisning och utveckling inom högre utbildning"**. Progression inom utbildningar är något som diskuterats mycket på senare år. Med sitt bidrag till det här numret av Högre utbildning visar Pelger hur man med hjälp av progressionsplaner, och en tydlig process

för implementeringen av dessa planer, kan underlätta för både studenter och lärare. Studenterna får en tydlig struktur för sitt lärande och lärarna får i sin tur ett verktyg som visar vilken roll den egna undervisningen har i utbildningen som helhet.

Avslutningsvis innehåller detta nummer också en recension av antologin **”Didaktisk dialog i högre utbildning”** (Magnus Levinsson, Lill Langelotz och Malin Löfstedt red.) där utveckling av det akademiska lärarskapet och bidrag till den kollegiala undervisningsmiljön genomlyses. Genom systematisk återkoppling på åtta olika undervisningsdilemman visas hur utveckling av egna och kollegors undervisningsidéer kan blomstra genom kollegialt samarbete. Mycket inspiration och tankeföda finns att hämta där, liksom i de övriga bidragen i detta nummer.